

TURUN KAUPPAKORKEAKOULU
Turku School of Economics

YRITYSTOIMINNAN TUTKIMUS- JA KOULUTUSKESKUS

BUSINESS RESEARCH AND DEVELOPMENT CENTRE

SATU AALTONEN, JARNA HEINONEN

TSE Entre

**KUKA SUOMESSA LUOPUU
LIIKETOIMINNASTA JA MIKSI?
Executive Summary**

E2

2008

**SÄHKÖINEN JULKAISUSARJA
ELECTRONIC PUBLICATION**

TURUN KAUPPAKORKEAKOULU
YRITYSTOIMINNAN TUTKIMUS- JA KOULUTUSKESKUS

TURKU SCHOOL OF ECONOMICS
BUSINESS RESEARCH AND DEVELOPMENT CENTRE

SÄHKÖINEN JULKAISUSARJA
ELECTRONIC PUBLICATION

Satu Aaltonen – Jarna Heinonen

KUKA SUOMESSA LUOPUU LIKETOIMINNASTA JA MIKSI?

Executive summary

<http://www.tse.fi/ytkk>

ISBN 978-951-564-589-0

ISSN 1795-9411

UDK 658.11 (480)

65.016

Copyright © Satu Aaltonen & Jarna Heinonen
Yritystoiminnan tutkimus- ja koulutuskeskus

SISÄLLYSLUETTELO

KUKA SUOMESSA LUOPUU LIIKETOIMINNASTA JA MIKSI?

1.	Miksi tutkia yrittäjyydestä luopumista?	3
2.	Tutkimuksen tavoitteet	4
3.	Tutkimusaineistot	4
4.	Lopetetun liiketoiminnan aloitus	6
5.	Ketkä luopuvat liiketoiminnasta?	7
6.	Millaisesta liiketoiminnasta luovutaan ja miten?	9
7.	Mitä yrittäjyydestä opittiin?	11
8.	Mitä liiketoiminnasta luopumisen jälkeen?	11
9.	Keskustelu ja johtopäätökset	14
LÄHDELUETTELO		18

KUKA SUOMESSA LUOPUU LIIKETOIMINNASTA JA MIKSI?

1. Miksi tutkia yrittäjyydestä luopumista?

Yritystoiminnan lopetusta on tutkittu vähemmän kuin yritystoiminnan aloitusta. Yritystoiminnasta luopumiseen liittyy usein vahva negatiivinen lataus. Sekä yrittämisen että yrityksen lopettaminen tulkitaan kulttuurissamme helposti epäonnistumisiksi. Lopettamista on pidetty osaamisen ja muiden resurssien tuhlauksena, jota pyritään välttämään niin yksilön kuin yhteiskunnan tasolla.

Syyt yritystoiminnasta luopumiseen ovat moninaiset. On totta, että lopettamistilanteissa voi syntyä traagisia kohtaloita niin yrittäjien kuin heitä ympäröivän yhteisön näkökulmasta. Toisaalta osa lopettamisista, kuten eläkkeelle tai palkkatyöhön siirtymiset, on suunniteltuja. Monet yrittäjät ovat ns. sarjayrittäjiä, joilla on ajallisesti peräkkäin useampia yrityksiä tai ns. portfolioryttäjiä, jotka omistavat samanaikaisesti useampia yrityksiä. Tällaisille yrittäjille yrityksestä luopuminen ei näyttäydy samanlaisena kertaluontoisena kokemuksena kuin yrittäjille, joiden yrittäjäura toteutuu vain yhden yrityksen kautta ja jotka siirtyvät yrittäjyyden jälkeen tyypillisesti työmarkkinoille.

Evolutionäärisen taloustieteen näkökulmasta yrityskannan vaihtuvuutta voidaan pitää positiivisena ilmiönä, sillä darwinististen periaatteiden mukaisesti vapaassa kilpailussa voidaan olettaa ”heikoimpien” yritysten kuolevan ja ”vahvimpien” selviävän, jolloin yrityskanta keskimäärin vahvistuu. Vastaavasti schumpeterilaisessa yrittäjyydessä yrittäjän innovatiivisuus ja luovuus voivat tuhota heikommat kilpailijat markkinoilta. Vastaavasti yksilön näkökulmasta voidaan ajatella, että jokainen läpikäyty yrittäjyyskokemus lisää henkilön osaamispääomaa ja näin toimintavalmiuksia työuran seuraavissa vaiheissa joko yrittäjänä tai palkkatyössä.

Työelämän murrosten myötä palkkatyön ja yrittäjyyden raja on hämärtynyt, eivätkä yrittäjyys ja palkkatyö ole enää niin pysyviä uravalintoja kuin ehkä ennen. Palkkatyön tekijältä vaaditaan työmarkkinoilla entistä useammin yrittäjämäisiä ominaisuuksia. Vastaavasti yrittäjyys näyttäytyy entistä useammin luonnollisena vaihtoehtona yksilön työuran jossakin vaiheessa. (Akola *et al.* 2007)

Näin ollen myös palkkatyössä ja yrittäjyydessä tarvittavat taidot ja osaaminen ovat lähentyneet toisiaan. Yrittäjyydessä opitut taidot ovat relevantteja sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta myös palkkatyömarkkinoilla.

Tilastojen valossa yrityksestä luopuminen koskettaa vuosittain merkittävää osaa työikäistä väestöämme. Vuosittain noin kymmenen prosenttia yrittäjistä siirtyy pois päätoimisesta yrittäjyydestä. Suomessa oli vuoden 2006 lopussa yrittäjiä (pl. alkutuotanto) 229 500 eli 9,4 % työllisestä työvoimasta ja yritysten määrä ylitti 250 000 (Tilastokeskus 2008). Yrityskannan vuosittainen vaihtuvuus Suomessa on 14–20 prosentin välillä riippuen laskentatavasta (KTM 2007). Vain ns. aidot aloitukset ja lopetukset huomioon ottava luku (14 %) on jonkin verran EU:n keskiarvon (16 %) alapuolella (KTM 2007). Tästä syystä yrittäjyyspoliittisessa keskustelussa onkin kannettu huolta taloutemme vähäisestä dynamiikasta.

2. Tutkimuksen tavoitteet

EXIT – Kuka Suomessa luopuu liiketoiminnasta ja miksi? - tutkimuksessa selvitetään entisten ja nykyisten yrittäjien syitä yritystoiminnasta luopumiseen. Mahdollisina syinä tarkastellaan sekä välittömiä yritystoimintaan (kuten kilpailutilanteeseen, markkinoihin tai rahoituksen toimimattomuuteen) liittyviä lopettamisen syitä että välillisiä yrittäjän henkilöön liittyviä lopettamisen syitä (kuten yrittäjän ikä, terveydentila, muut elämänsuunnitelmat toimeentulon suhteen). Tutkimuksesta käy myös ilmi, miten irtautuminen yrityksestä tapahtui – loppuiko yritys, loppuiko yrittäjyys vai erosivatko yrityksen ja yrittäjän tiet toisistaan. Lisäksi selvitetään, mihin yrittäjä tämän jälkeen ryhtyi.

Tutkimus paljastaa lopettamistilanteiden moninaisuuden, jota kuvataan kolmen toisistaan mahdollisimman selvästi eroavan lopettajatyypin avulla. Usein lopettamista käsittelevissä tutkimuksissa päähuomio on yrityksen kohtalolla. Tämän tutkimuksen keskiössä on sitä vastoin yrittäjä, hänen työ- ja elämänuransa.

3. Tutkimusaineistot

Puhelinhaastatteluna kerättiin 299 vastaajan kyselyaineisto huhtikuussa 2007. Alkujaan Väestörekisteristä valittiin satunnaisotannalla 24 500

vastaajaa 25–71 -vuotiaiden ryhmästä. Näistä 18 555 henkilöä lähestyttiin puhelimitse. Runsasta kolmannesta heistä ei kuitenkaan tavoitettu. Puhelinkontaktissa oltiin lopulta 11 450 henkilöön. Kontaktoiduista 1293 kieltäytyi haastattelusta ja 9857 ei kuulunut kohdejoukkoon. Puhelimitse tavoitetuista 300 kuului kohderyhmään, eli viimeisen kymmenen vuoden aikana yrityksestään tai ammatinharjoittamisesta luopuneisiin. Näistä vastanneista kaikki yhtä lukuun ottamatta vastasivat kyselyyn kokonaisuudessaan.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana yritystoiminnan lopettaneita yrittäjiä oli täten 25–71 -vuotiaasta väestöstä noin kolme prosenttia, mikä vastaa karkeasti arvioiden noin 95 tuhatta henkilöä. Tämä perustuu siihen oletukseen, että kohderyhmään kuulumisen on yhtä yleistä sekä haastattelusta kieltäytyneiden kuin kyselyn karsintakysymyksiin vastanneidenkin keskuudessa.

Kyselyaineisto koostuu kahdesta yrittäjien ryhmästä: ammatinharjoittajista ja yritysmuotoisista yrittäjistä. Ammatinharjoittajia aineistossa oli 62 henkeä ja yrittäjyytensä yrityksen kautta kanavoineita 237. Vastanneiden sukupuolijakauma vastaa melko hyvin yrittäjäkunnan yleistä sukupuolirakennetta, miesten osuuden ollessa 2/3 ja naisten 1/3. Aineistossa keskimääräinen yrityksestä luopumisikä oli 48 vuotta. Suurimmat ikäluokat vastanneissa olivat 41–50- ja 51–60 -vuotiaat. Vastanneiden maantieteellinen jakauma vastaa hyvin maakuntien väestöjakaumaa.

Yrityksestä luopuneista neljännes oli koulutustasoltaan perusasteen tutkinnon suorittaneita ja kolmannes lukion tai ammatillisen koulutuksen suorittaneita. Opistoasteen tutkinto oli joka viidennellä. Koulutusaloista tekniikka ja liiketalous olivat yleisimmät.

Kyselyn kattamat yritykset olivat melko pieniä, kuten suomalaiset yritykset keskimäärin. Yli 70 prosenttia yrityksistä oli ns. mikroyrityksiä työllistäen suurimmillaankin alle 10 henkeä. Osuus on kuitenkin pienempi kuin mikroyritysten osuus koko Suomen yrityskannasta (93%, 2006) (Tilastokeskus 2008). Lopetetuista yrityksistä 2/3 operoi ensisijaisesti paikallisilla markkinoilla. Yli kolmannes yrityksistä oli luopumisvaiheessa enintään viisi vuotta vanha.

Toisena aineistona tutkimuksessa käytettiin Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoihin perustuvaa 10 % otosta vuosilta 1992–2004.

Otokseen valittiin satunnaisotannalla alkuperäisestä aineistosta henkilöitä, jotka ovat olleet alle 74-vuotiaita vuonna 1992 ja 15 vuotta täyttäneitä vuonna 2004. Otokseen valikoitui 459 695 henkilöä.

4. Lopetetun liiketoiminnan aloitus

Keskimäärin yrittäjät olivat olleet 36-vuotiaita aloittaessaan yrityksessä, josta sittemmin irtautuivat. Enintään 25-vuotiaita aloittaneita oli 16 prosenttia, 26–35 -vuotiaita 33 %, 36–45 -vuotiaita 30 % ja yli 40-vuotiaita noin 20 % aineistosta.

Lopetettu liiketoiminta rakentui useimmiten aiemmin hankitun kokemuksen ja osaamisen varaan. Noin neljännes yrittäjistä aloitti itselleen kokonaan vieraalle alalle. Naiset tukeutuivat miehiä voimakkaammin koulutukseen. Miehillä toimialakokemus perustui useammin aiemmassa työssä opittuihin taitoihin. Aineistossamme koulutus näyttäytyikin osin työkokemukselle vaihtoehtoisena keinona saada toimialakohtaista kokemusta. Mitä korkeampi vastaajan koulutustaso oli, sitä todennäköisemmin liiketoiminta rakentui koulutuksessa saatujen taitojen varaan.

Koulutus luo vankan perustan yrittäjyydelle ja suojaa samalla yrittämisen pakolta (vrt. Akola *et al.* 2007). Mitä lyhyempi peruskoulutus yrittäjäksi ryhtyvällä oli ollut, sitä useammin yritystoiminnan aloittamisen syynä olivat olleet työllistymisvaikeudet. Toisaalta esimerkiksi kolmannes ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista oli sellaisia, jotka eivät perustelleet liiketoiminnan aloittamista ansiotason kohottamisella.

Kyselyssä kartoitettiin yrityksen perustamisen tai hankkimisen motiiveja. Valittavissa olevista vaihtoehdoista sisäiset motiivit, kuten itsenäisyyden halu ja halu todistaa kykynsä yrittäjänä koettiin yleisimmin valintaa ohjaavina.

Nuorilla yrittäjäksi ryhtymisen taustalla oli kenties useammin yrittäjyyteen vetäviä tekijöitä, kuten halu vaurastua tai havaittu erinomainen liiketoimintamahdollisuus, kuin vanhemmalla iällä yrittäjäksi ryhtyvillä. Vanhemmissa ikäryhmissä esiin tuli hieman useammin työttömyyteen ja turhautumiseen liittyviä syitä kuin nuoremmilla.

Naisten ja miesten liiketoiminnan aloittamisen motiivit erosivat toisistaan. Naisilla oli miehiä useammin yrittäjyyden taustalla halu lisäansioihin, halu todistaa kykynsä yrittäjänä sekä työttömyyden uhka. Miesten yrittäjäksi ryhtymisen motiivina oli naisia useammin halu vaurastua.

5. Ketkä luopuvat liiketoiminnasta?

Kyselyaineistomme luopujien profiili noudattelee melko pitkälti suomalaisen yrittäjän ja yrityskannan profiilia. Luopuja oli useammin keski-ikäinen mies taustanaan II asteen tai opistotason kaupallinen tai tekninen koulutus. Tyypillisen luopujan löytäminen on kuitenkin yhtä epärelevanttia kuin tyypillisen yrittäjän löytäminen. Kiinnostavampaa on ymmärtää luopumisen taustalta löytyviä muita tekijöitä sekä tuoda esiin yrittäjyyden ja luopumistilanteiden moninaisuus.

Lähes puolella vastanneista ei luopumisen taustalla ollut mitään liiketoimintaan liittyvää syytä, vaan syyt olivat lähinnä henkilökohtaisia. Tärkeimmät henkilökohtaiset syyt vaihtelivat ikäryhmittäin. Alle 40-vuotiailla lopettajilla yrittäjyys oli yleisimmin (17 % vastanneista) tarkoitettu vain väliaikaiseksi ratkaisuksi. Lähes yhtä monessa tapauksessa lopettamisen taustalla oli riittämätön taloudellinen tuotto. Seuraavassa ikäluokassa, 40–49 -vuotiaissa, yleisin (31 %) lopettamissyynä oli yrityksen riittämätön taloudellinen tuotto. Yli 50-vuotiaiden ryhmässä yleisin (28 %) luopumissyynä oli terveydelliset syyt, ja yli 60-vuotiailla halu jäädä eläkkeelle.

Aineistossamme keski-ikää lähestyvillä (yli 40-vuotiailla) oli hälyttävässä määrin terveydellisiä ongelmia. Tutkituista 40–49 -vuotiaista 13 prosenttia ilmoitti terveydelliset ongelmat syyksi liiketoiminnasta luopumiseen. Vastaava osuus 50–59 -vuotiaista oli 28 prosenttia. Lisäksi 40–49-vuotiaista 8 prosenttia ja 6 prosenttia 50–59 -vuotiaista kertoivat luopuneensa liiketoiminnasta sen stressaavuuden vuoksi. Näin ollen noin 20–30 prosenttia 40–60-vuotiaiden luopumisista johtuu tavalla tai toisella terveydellisistä syistä.

Luopumisten moninaisuutta kuvaavat aineistosta tunnistetut kolme erilaista luopujatyyppeä: *kokeilijat*, *kamppailijat* sekä *eläkkeelle haluavat*. *Kokeilijat* ovat henkilöitä, jotka kertoivat yrittäjyyden olleen alkujaankin lähinnä väliaikainen ratkaisui. *Kamppailijoiden* ryhmä

määriteltiin siten, että heillä lopettamissyöt liittyivät yrityksen taloudellisiin vaikeuksiin tai yrittäjän itsensä arvioimaan liian vähäiseen tuottoon. *Eläkkeelle haluavat* olivat nimensä mukaisesti henkilöitä, joilla yrityksestä irtautumisen taustalla oli halu päästä eläkkeelle.

Kokeilijoita oli lopettaneista noin joka kymmenes. Naisten osuus oli huomattava. Heitä oli yli puolet, eli selvästi enemmän kuin aineistossa keskimäärin. Kokeilijat olivat keskimääräistä nuorempia ja paremmin koulutettuja. Noin puolet kokeilijoista oli toiminut yrittäjänä sivutoimisesti, kun sivutoimisten osuus muista yrittäjistä oli 13 prosenttia. Kokeilijoiden liiketoiminta oli ollut pienimuotoista niin henkilöstömäärältään, kestoltaan kuin liikevaihdoltaankin.

Kokeilun ilmenemismuodot olivat moninaisia. Osalle kokeilijoista yrittäjyys oli suunniteltu, elämäntilanteeseen liittyvä vaihe, jolloin yrittäjyydestä saatiin lisätuloja esimerkiksi silloin, kun lapset olivat pieniä. Osa taas kanavoi ammattinsa harjoittamisen yrittäjyyden kautta, mutta luopui siitä esimerkiksi houkuttelevan työtarjouksen ilmaannuttua.

Kamppailijoiden ryhmään kuului aineistosta noin joka viides. Ryhmään kuuluvat olivat nimenneet liiketoimintaan liittyväksi lopettamissyöksi joko ”kilpailu alalla oli liian kovaa”, ”asiakkaita ei ollut tarpeeksi”, ”yrityksen varat loppuivat” tai ”aseman vakiinnuttaminen markkinoille ei onnistunut” sekä samanaikaisesti henkilökohtaiseksi syyksi joko ”riittämätön taloudellinen tuotto”, ”yrittäjätoiminnan stressaavuus”, ”mielenkiinnon hiipuminen”, ”kysyntäongelmat” tai ”ei ollut mitään omiin tarpeisiin liittyvää syytä”.

Puolet ryhmään kuuluvista oli iältään 40 ja 50 välillä. Kaksi kolmannesta oli miehiä. Kamppailijoiden liiketoiminta oli ollut muita vastanneita huonommassa taloudellisessa tilanteessa lopetushetkellä. He myös pyrkivät välttämään yrityksen lopettamisen useammin kuin muut. Ryhmä ei ollut lopettamistilanteissaan yhtenäinen, kuten eivät muutkaan muodostetuista ryhmistä. Luopumista edeltävä kamppailu on voinut olla positiivista kamppailua selviytymisen puolesta tai kuluttavaa lopettamisen viivästyttämistä ja kitkuttelua.

Sittemmin lopetetun tai luovutun yrityksen aloitustilanne on ollut kokeilijoilla ja kamppailijoilla erilainen. Puolella kamppailijoista työttömyyden uhka oli ollut tärkein yrittämiseen kannustava tekijä. Erittäin tärkeä tekijänä se oli 18 prosentilla ja vähintään melko tärkeä yli

puolella. Kokeilijoille työttömyyden uhka ei ollut kenelläkään erittäin tärkeä syy liiketoiminnan aloittamiseen. Jonkin verran tärkeäksi aloitussyiksi sen koki vajaa viidennes kokeilijoista.

Eläkkeelle haluavien ryhmän muodostuskriteerinä käytettiin sitä, että vastaajat olivat ilmoittaneet yrityksestä luopumisen syyksi halun jäädä eläkkeelle. Ryhmään kuuluvien ikä oli keskimääräistä korkeampi. Korkeaan keski-ikään liittyy myös matala koulutustaso. Yritykset, joista oli luovuttu, olivat aineistossa keskimääräistä isompia ja vanhempia. Eläkkeelle haluavilla oli enemmän useamman yrittäjän yrityksiä (61 %) kuin aineistossa keskimäärän (37 %). Ryhmään kuuluvista kolmanneksella yritys oli heidän oman arvionsa mukaan ollut erinomaisessa kunnossa, kun he olivat jättäneet sen tai se oli lopetettu. Muilla (koko aineisto-eläkkeelle haluavat) vastaava osuus oli 13 prosenttia. Eläkkeelle haluavat olivat myös harvemmin yrittäneet välttää yrityksen lopettamisen (vain 19 %, kun muilla 40 %).

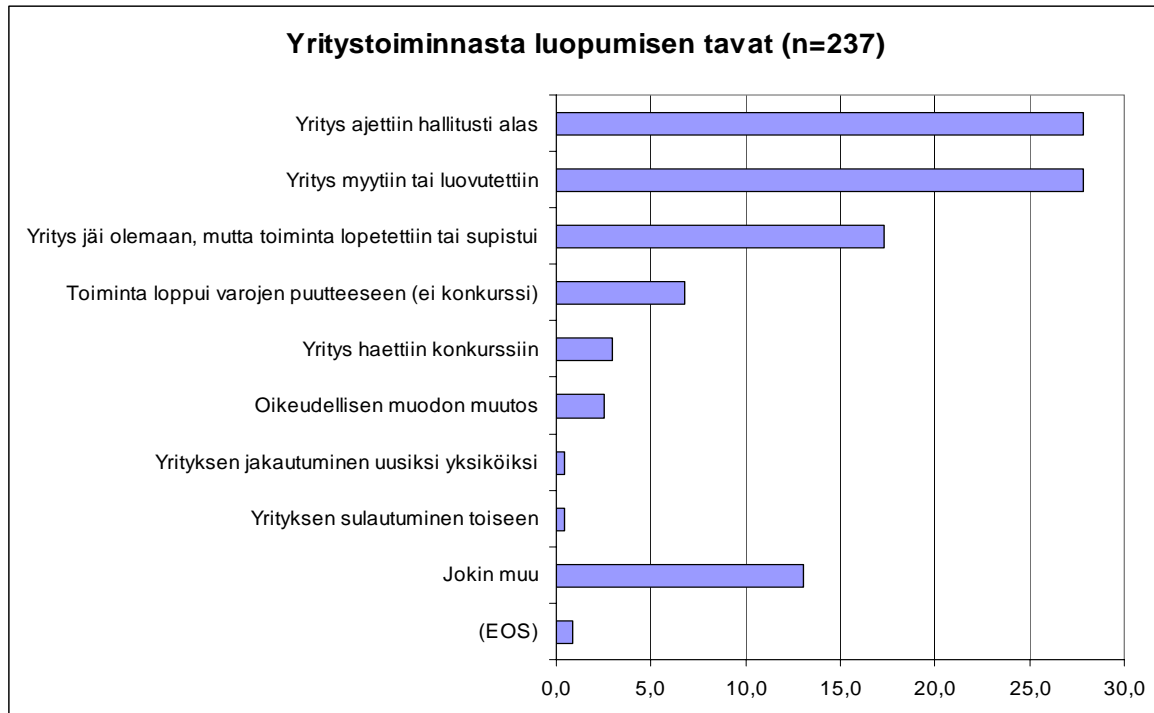
Yrittäjien keski-ikä on palkansaajia korkeampi (KTM 2007). Vaikka yrittäjien eläkkeelle siirtymisikä on palkansaajia korkeampi, lähivuosina siirtyy huomattava määrä yrittäjiä eläkkeelle (60–74 –vuotiaita on yrittäjistä tällä hetkellä 12 % eli 28 100 henkeä) (KTM 2007). Kyselyaineistossamme neljännes yritystoiminnasta luopumisista oli eläkkeelle siirtymisiä.

6. Millaisesta liiketoiminnasta luovutaan ja miten?

Vastoin yleistä käsitystä, yritystoiminnan lopetuksen taustalla oli aineistossamme harvoin ”epäonnistuminen”. Kyselyyn vastanneista noin 40 % arvioi yrityksen olleen lopetushetkellä hyvässä tai erinomaisessa taloudellisessa kunnossa. Yleisimmin yritys ajettiin hallitusti alas, se myytiin tai luovutettiin, tai sen toiminta hiipui (jäi pöytälaatikkoon, erityisesti kokeilijoilla) (Kuvio 1). Lopettamisen taustalla oli konkurssi tai varojen loppuminen vain joka kymmenennessä tapauksessa. Lähes 2/3 alle 40- ja yli 50-vuotiaista oli sitä mieltä, että yritystoiminta olisi voinut jatkua, jos he itse olisivat olleet siihen halukkaita.

Kamppailijat tekivät eniten töitä yrityksen säilyttämiseksi. Jälkikäteen voidaan heidän osaltaan arvioida, että moni viivästytti luopumista kenties liiankin pitkään. Sekä yksilön että kansantalouden kannalta olisi monesti taloudellisesti kannattavampaa luopua huonosti tuottavasta yrityksestä ja

joko perustaa uusi, lähtökohdiltaan elinkepoisempi yritys tai siirtyä palkkatyöhön.

Kuvio 1. Yritystoiminnasta luopumisen tavat (n=237)

Suurin osa vastanneista arvioi lopetuksen olleen pidemmän prosessin tulosta. Heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien yritysten säilyttämiseksi tehtiin aineistomme yrityksissä selvästi enemmän töitä kuin hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien yritysten. Toisaalta myös erinomaisessa taloudellisessa tilanteessa olevien yritysten lopettaminen oli pyritty välttämään useammin kuin vain ”hyvässä” taloudellisessa tilanteessa olevien.

Vanhoja, vakiintuneita yrityksiä yritettiin myydä, mutta niistäkin vain joka toista. Yli 60-vuotiaista yrittäjistä runsas kolmannes pyrki myymään yrityksensä, kun taas alle 50-vuotiailla myyntiyritykset olivat harvinaisia. Kuitenkin 61 prosenttia yrittäjän arvion mukaan erinomaisessa kunnossa olevista yrityksistä olisi vastaajan arvion mukaan ollut jatkettavissa. Loppujen lopuksi vain runsas neljännes luopumisista tapahtui yrityksen myymisen tai luovutuksen kautta. Vajaassa puolessa tapauksista yrityksen toiminta yksinkertaisesti vain ajettiin alas (jolloin yritys itsessään joko lopetettiin tai jäädytettiin).

7. Mitä yrittäjyydestä opittiin?

Tutkimuksessa selvitettiin, mitä yritystoiminnasta luopuneet olivat mielestään oppineet liiketoiminnastaan. Yrittäjyyden aikana opitut taidot olivat enemmänkin selviytymisessä tarvittavia taitoja kuin uuden rakentamisessa ja kasvattamisessa tarvittavia taitoja tai suoranaista liiketoimintaosaamista. Yleisimmin opittuja taitoja olivat mm. vastoinikäymisistä selviytyminen ja muutoksiin mukautuminen.

Tutkimuksessa ei havaittu suuria eroja yrittäjätyyppien oppimisprofiilien välillä. Kokeilijat arvioivat kautta linjan oppineensa kamppailijoita enemmän yrittäjyytensä aikana. Kamppailijoilla olivat taidot kasvanneet kokeilijoita enemmän ainoastaan henkilöstön rekrytoinnissa ja sitouttamisessa. Asiakaskunnan tunnistamiseen ja muodostamiseen liittyvissä tehtävissä sekä uusien mahdollisuuksien havaitsemisessa kamppailijat kokivat taitojensa huonontuneen useammin kuin kokeilijat. Kokeilijat olivat lisänneet myös vastoinikäymisistä selviämiseen tarvittavia taitoja kamppailijoita enemmän.

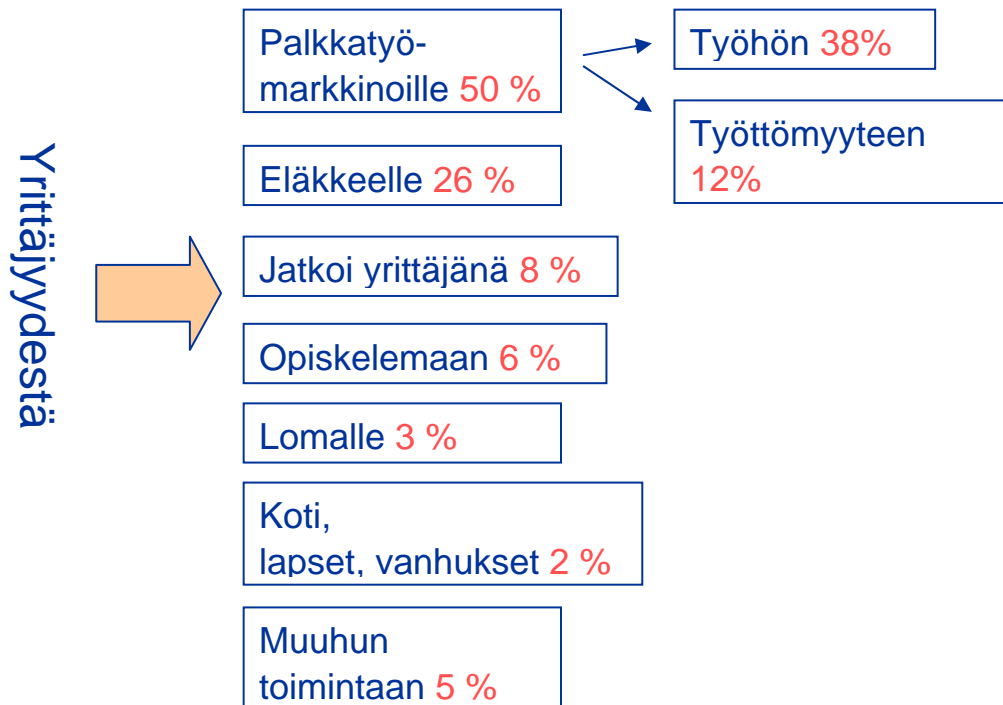
Voidaankin olettaa, että kamppailijoilla ns. arjen pyörittäminen on vienyt energiaa siinä määrin, että oppimista ei ole ainakaan oman arvion mukaan ehtinyt tapahtua. Oppimisen vaatimalle refleksiivisyydelle ei ole jäänyt aikaa. Toisaalta myös osaamiseen ja oppimiseen liittyvä retoriikka lienee alemman peruskoulutuksen saaneille kamppailijoille vieraampaa kuin pidemmälle kouluttautuneille kokeilijoille.

8. Mitä liiketoiminnasta luopumisen jälkeen?

Liiketoiminnasta luopumisen taustalla voi olla joko yrittäjästä, liiketoiminnasta tai toimintaympäristöstä johtuvia tekijöitä. Tekijät voivat olla luonteeltaan joko vetäviä tai työntäviä. Yrittäjyystutkimuksessa on analysoitu näitä tekijöitä enimmäkseen yrittäjyyteen ryhtymisen tilanteessa. Samat ”voimat” vaikuttavat luonnollisesti myös yrittäjyydestä poistuttaessa, ja näkyvät mm. palkkatyömarkkinoiden vetona hyvin kouluttautuneille ja nuorille sekä toisaalta työttömyyden uhkana tai pakkoyrittäjyytenä huonommin työllistyville ryhmille.

Liiketoiminnasta luopumisen jälkeen suurin osa yrittäjistä, eli puolet haastatelluista, siirtyi palkkatyömarkkinoille. Heistä kolme neljännestä

työllistyi suoraan ja yksi neljännes siirtyi yrittäjyyden jälkeen työttömäksi. Koko aineistosta palkkatyöhön siirtyi 38 % ja työttömyyteen 12 %. (Kuvio 2)

Kuvio 2. Reitit liiketoiminnasta luopumisen jälkeen (n=299)

Eläkkeelle siirtyvien ryhmä oli aineistossa toiseksi suurin. Yrityksestään luopumisen jälkeen eläkkeelle siirtyi joka neljäs yrittäjä. Yli 60-vuotiailla osuus oli 86 prosenttia. Opiskelemaan siirtyi kuusi prosenttia vastanneista. Kotityöhön siirtyi kaksi prosenttia ja loput 8 prosenttia lomalle tai muuhun erikseen määrittelemättömään toimintaan.

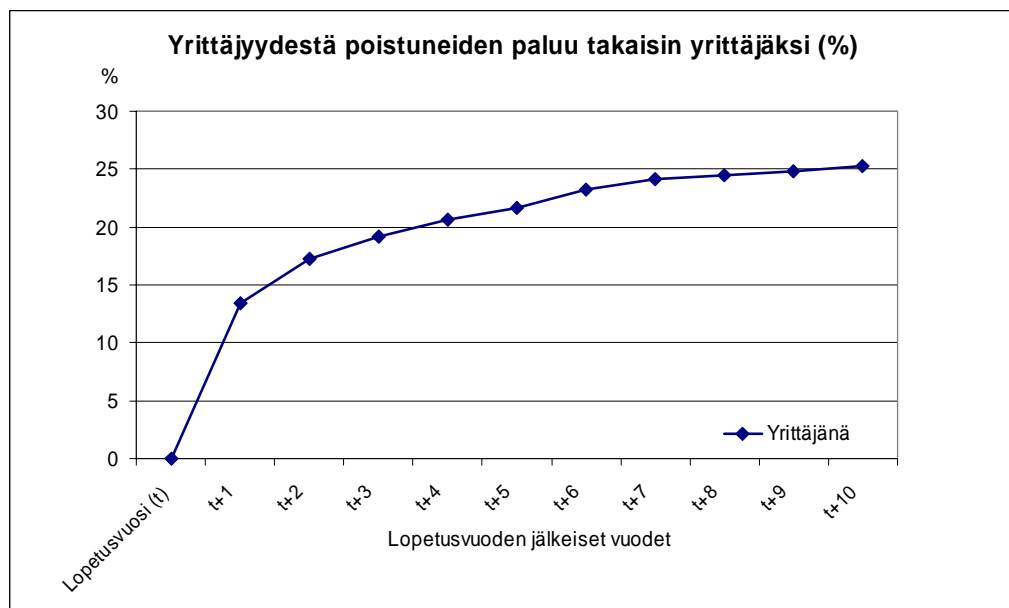
Ikäryhmien välillä on eroja yrittäjyyden jälkeisessä sijoittumisessa. Alle 50-vuotiaat siirtyivät pääsääntöisesti palkkatyömarkkinoille ja 50–60-vuotiaistakin palkkatyömarkkinoille siirtyi puolet. Nuoremmissa, alle 20–39-vuotiaiden ryhmässä työllistymistodennäköisyys oli yli 40-vuotiaita parempi. Opiskelemaan siirtyvien osuus väheni ja eläkkeelle siirtyvien osuus luonnollisestikin kasvoi, mitä vanhempaan ikäluokkaan siirrytään.

Aineistossamme työttömyyden uhka kasvoi jo heti siirryttäessä yli 40 ikävuoden. Välittömästi yrittäjyyden jälkeen työttömyyteen siirtyi lähes joka viides (18 %) 40–60-vuotiaista. Myös naisilla sekä taloudellisesti

huonokuntoisista yrityksistä lähtevillä on muita suurempi riski siirtyä työttömyyteen.

Heti yritystoiminnasta tai ammatinharjoittamisesta luopumisen jälkeen yrittäjänä jatkoi vajaa 10 prosenttia vastanneista. Alle 50-vuotiaista välittömästi yritystoiminnan lopettamisen jälkeen yrittäjänä jatkoi 13 %. Osuus 50–59 vuotiaista oli 7 % ja vähintään 60-vuotiaista vain 4 %.

Työssäkäyntitilastot vahvistavat ja täydentävät kyselyaineiston tuloksia. Työssäkäyntitilaston perusteella 1990-luvun alussa päätoimisesta yrittäjyydestä poistuneista ensimmäisen vuoden aikana takaisin palasi noin 13 prosenttia. Lopettamisesta kolmen vuoden kuluessa joka viides oli palannut takaisin yrittäjyyteen. Kymmenen vuoden kuluttua lopettamisesta noin ¼ yrittäjänä toimineista oli palannut takaisin yrittäjäksi. (Kuvio 3)

Kuvio 3. Päätoimisesta yrittäjyydestä poistuneiden paluu takaisin yrittäjäksi seuraavan kymmenen vuoden aikana (% , Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto).

Työssäkäyntitilaston perusteella lopettaneiden yrittäjien tulotaso oli muita yrittäjiä alhaisempi ennen yrityksestä luopumista. Lopetuksen jälkeen he saivat kurottua eron kiinni muutamassa vuodessa ja menivät kokonaistulossa jopa hieman ohi (palkka- ja yrittäjätulojen summalla arvioiden). Parhaiten kiinni uuteen tulonmuodostukseen lopetusta seuraavana vuonna pääsivät 40–49 -vuotiaat. Yrityksensä heikon kannattavuuden kanssa kamppaileville lopettaminen ja uuden aloitus tai

palkkatyömarkkinoille siirtyminen vaikuttavat yrittäjän henkilökohtaisen tulotason valossa järkevältä siirroilta.

Ketkä sitten ryhtyisivät uudelleen yrittäjiksi? Yli puolet kaikista haastatelluista luopujista piti yrittäjäkokemuksiaan innostavina. Naiset kokivat aiemman yrittäjyyden miehiä hieman innostavampana. Tarkastelluista yrittäjätyypeistä on selkeintä aloituspotentiaalia lyhyellä aikavälillä kamppailijoissa, vaikkakin kamppailijoiden ryhmässä kokemukset aiemmasta yrittäjyydestä olivat hieman huonommat kuin muilla. Viidennes kamppailijoista arvioi kokemuksensa hieman tai hyvin lannistaviksi. Kuitenkin yli puolet (55 %) ryhmään kuuluvista koki yrittäjyyden olleen melko tai jopa hyvin innostavaa. Kamppailijoilla motivaatio oli muuntunut teoksi, sillä ryhmään kuuluvista joka kymmenes oli ryhtynyt uudelleen yrittäjäksi välittömästi edellisestä liiketoiminnasta luopumisen jälkeen.

Pidemmällä aikavälillä kokeilijoissa on paljon latenttia potentiaalia. Kokeilijoiden ryhmässä kukaan ei kokenut yrittäjyyttä hyvin lannistavaksi – ja vain yksi vastaaja hieman lannistavaksi. Yli 70 prosenttia koki yrittäjyyden (hyvin tai melko) innostavaksi. Heti tutkimuksen kohteena olleen yrittäjyyden jälkeen kukaan kokeilijoista ei kuitenkaan ollut lähtenyt välittömästi uudelleen yrittäjäksi.

9. Keskustelu ja johtopäätökset

Tutkimuksen kohteena oli yritystoiminnan lopettaminen: siihen liittyvät syyt, sen toteutus ja seuraukset. Luopumista tarkasteltiin kolmen erilaisen luopujatyypin – kokeilijoiden, kamppailijoiden ja eläkkeelle haluavien kautta. Lisäksi virtoja yrittäjyydestä analysoitiin tilastoaineistojen perusteella.

Tutkimusaineisto valottaa luopumisten ja yksilöiden elämänurien laajaa kirjoa. Aineistossamme yrityksestä luopuminen piiryy yrittäjän henkilökohtaisena ratkaisuna, johon on päädytty usein pidemmän prosessin tuloksena. Vain harvoin yrittäjyydestä luopuminen oli seurausta epäonnistuneesta yritystoiminnasta. Valtaosassa luopumisista oli kyse yrityksen hallitusta alasajosta, myynnistä tai toiminnan hiipumisesta pöytälaatikkoyritykseksi.

Yksilön valintana yrittäjyys ymmärretään usein ”lopulliseksi” vaihtoehdoksi, josta jäädytään eläkkeelle. Kun yrittäjä on uransa valinnut, kynnys luopua huonostikin menestyvästä liiketoiminnasta on korkea. Osittain kyse voi olla suomalaisen kulttuuriin liittyvästä epäonnistumisen pelosta. Joissakin muissa kulttuureissa luopumiseen suhtaudutaan pikemminkin oppimiskokemuksena.

Luopumisen liittäminen yritystoiminnan tai yrittäjän epäonnistumiseen ei ole tutkimustulosten mukaan perusteltua, vaikka erityisesti monet kamppailijat olivat taistelleet yrityksen jatkamisen puolesta. Henkisesti luopuminen ja luovuttaminen eivät ole helppoja päätöksiä. Yrityksestä luopumista on verrattu jopa kuolevan omaisen rinnalla läpikäytyihin tuntemuksiin. Luopumisen pitkittämistä on perusteltu pienenevillä psykologisilla ”kuluilla”. Mitä pidempi eroa edeltävä surutyö, sitä helpompi on luopumisen jälkeinen aika. (Shepherd *et al.* 2007, in press.) Monesti yrittäjä taistelee ulkopuolisen silmin katsottuna käsittämättömän pitkään huonosti tuottavan yrityksensä kanssa.

Kamppailijoiden ryhmä on osoitus siitä, että joskus voi olla perusteltua niin yksilön tulokehityksen kuin kansantalouden kannalta luopua heikosti menestyvästä yrityksestä ja siirtyä uusien, elinkelpoisten hankkeiden pariin. Huonosti menestyvän yritystoiminnan ’tekohengitys’ ei ole sen paremmin yrittäjän kuin yhteiskunnan edun mukaista. Keinotekoisesti hengissä pidetty yritys syö pääomia tulevalta yritystoiminnalta sekä yrittäjän omia fyysisiä ja henkisiä voimavaroja. Lyhyellä aikavälillä kamppailjoista löytyy merkittävin uudelleenaloituspotentiaali. On kuitenkin tärkeää, että yrittäjän uusi yritystoiminta alkaa aidosti ’uudessa asennossa’ esimerkiksi asiakkaiden, kilpailijoiden ja ennen kaikkea liiketoimintamahdollisuuden suhteen. Kyse ei ole vanhan, lopetetun yritystoiminnan toisinnosta, vaikka aiemmasta yrittäjyydestä ammennettu kokemus ja osaamispääoma ovatkin tärkeässä asemassa.

Pidemmällä aikavälillä latenttia uudelleen aloittamispotentiaalia on tutkimuksemme mukaan erityisesti kokeilijoiden ryhmässä. Varsinkin monelle naiselle ja nuorelle yrittäjyys oli alkujaan ollut väliaikainen ratkaisu. Heidän yrittäjyydessä tarvittavat taitonsa olivat kohentuneet ja kokemukset yrittäjyydestä olivat voittopuolisesti positiivisia.

Yrittäjyyspolitiikan näkökulmasta sekä kamppailijat että kokeilijat muodostavat omat ryhmänsä. Kokeilijat muodostavat yritystoiminnan aloittamista edistävien yrittäjyyspoliittisten toimenpiteiden

kohderyhmän. Kyse ei ole kuitenkaan vain siitä, että kokeilijoita kannustetaan mahdollisuusperustaisen yrittäjyyden uudelleen aloittamiseen elämäntilanteen sen salliessa, vaan yhtä tärkeää on katalysoida tämä uusi liiketoiminta vankalle kasvu-uralle.

Tutkimuksemme mukaan erityisesti kamppailijoiden ryhmässä yritystoiminnan lopettaminen avaa tietä uudelle yritystoiminnalle. Lopettamisen tarpeeton pitkittäminen puolestaan hidastaa uuden yritystoiminnan aloittamista. Tämän vuoksi on perusteltua sanoa, että yrittäjiä on tarvittaessa uskallettava kannustaa myös yritystoiminnan lopettamiseen.

Tutkimuksemme perusteella useat yrittäjät kärsivät terveydellisistä ongelmista ja yritystoiminnan stressaavudesta jo keski-ikästä lähtien. Varsinkin pienyrittäjillä terveydenhuolto on usein retuperällä, eikä ennaltaehkäisevään toimintaan tunnu olevan riittävästi aikaa. Yrittäjien TYKY-toimintaan systemaattisesti panostamalla näitä ongelmia voitaneen pienentää.

Aineistossamme havaittu pyrkimys olemassa olevan yritystoiminnan jatkuvuuden turvaamiseen (ja lopettamisen välttämiseen) sekä toisaalta suhteellisen alhainen uusien aloitusten määrä kertovat omaa kieltään yritystoiminnan vähäisestä dynamiikasta. Yritystoiminnan hiipuminen ja alasajo sekä vähäinen yritysmyyntien ja/tai –siirtojen määrä antavat samansuuntaisia viitteitä. Yhden henkilön tietotaitoon ja henkilökohtaisiin liikesuhteisiin perustuvaa yritystä on vaikeaa siirtää tai myydä eteenpäin. Yksinkertaistaen: elinkelpoisten yritysten jatkuvuuden esteeksi tulee niiden liian pieni koko sekä yrittäjäkeskeisyys. Yrityksen kasvattaminen on edellytys sen onnistuneelle eteenpäin siirrolle. Näin ollen aloittamisten ja lopettamisten lisäksi yritystoiminnan kasvattaminen on oleellinen yritysdynamiikkaa lisäävä tekijä.

Vanhasen II hallituksen elinkeinopolitiikan painopisteenä on yritysten kasvun tukeminen ja kannustaminen. Tämänkään tutkimuksen näkökulmasta kasvun edistäminen ei ole kuitenkaan ongelmaton. Mitä yrittäjyyspolitiikan keinoin voidaan tehdä, jos yrityksillä sinänsä menee hyvin, mutta ne yrittäjän kiinnostuksen puutteen tai elämäntilanteen vuoksi eivät kasva ja hiipuvat pikku hiljaa pois markkinoilta?

Tutkimuksemme tulokset vahvistavat jo muissakin yhteyksissä esiin nostettua huolta yhteiskuntamme vähäisestä dynaamisuudesta

yrittäjätoiminnan ja erityisesti yrittäjyyden suhteen. Yrityskannan vaihtuvuus on Suomessa pienempää kuin EU-maissa keskimäärin (Eurostat 2008). Suomalaiselle yhteiskunnalle ja kulttuurille on tyypillistä jonkinasteinen jähmeys, joka heijastuu myös yrittäjyyteen. Edellä keskustellut yritystoiminnan aloittaminen, lopettaminen ja kasvu tuovat kaikki kaivattua dynamiikkaa yrityskantaamme.

Lopulta tutkimuksemme avaa myönteisiä näkymiä myös yrittäjyyden kouluttamiselle. Koulutus mahdollistaa yrittäjyyttä vahvistamalla yksilön edellytyksiä toimia yrittäjänä. Kyse voi olla yrittäjyydessä tarvittavasta liiketoiminta- ja yrittäjyysosaamisesta, mutta yhtä lailla kyvystä havaita ja tarttua liiketoimintaympäristön tarjoamiin mahdollisuuksiin. Muissakin tutkimuksissa (Acs *et al.* 2004; Flash Eurobarometer 2007) esiin tullut positiivinen yhteys koulutustason ja mahdollisuusperustaisen yrittäjyyden välillä näyttäytyy myös tässä tutkimuksessa. Mitä korkeampi koulutus, sitä suurempi osuus yrittäjyydestä rakentuu hyvän liiketoimintamahdollisuuden havaitsemiselle. Toisaalta, mitä alempi koulutustaso, sitä useammin yrittäjyyteen työntää muiden vaihtoehtojen puute. Yksinkertaistaen koulutus luo yrittäjyydelle edellytyksiä ja suojaa yrittämisen pakolta. Lisäksi koulutus vahvistaa yksilön kykyä johdattaa yritys kasvu-uralle luoden näin pohjaa myös yritystoiminnan jatkuvuudelle.

LÄHDELUETTELO

- Acs, Zoltan J. – Arenius, Pia – Hay, Michael – Minniti, Maria (2004) *Global Entrepreneurship Monitor. 2004 Executive Report*.
<http://www.gemconsortium.org/document.aspx?id=364>
(luettu 7.3.2008.)
- Akola, Elisa – Heinonen, Jarna – Kovalainen, Anne – Pukkinen, Tommi – Österberg, Johanna (2007) *Yrittäjyyden ja palkkatyön rajapinnalla? Työn ja toimeentulon rakentuminen eri ammateissa 2000-luvun Suomessa*, Työpoliittinen tutkimus 326/2007, Työministeriö, Hakapaino Oy: Helsinki.
- Eurostat (2008) Tilastotietokanta
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,1&_dad=portal&_schema=PORTAL (luettu 7.3.2008.)
- Flash Eurobarometer* (2007)
http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/survey/eurobarometer_intro.htm (luettu 7.3.2008.)
- KTM (2007) *Yrittäjyyskatsaus 2007*. KTM, Elinkeino-osasto.
http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/B348AFBDAA15B434C22573AD00276B9F?OpenDocument
(luettu 7.3.2008.)
- Shepherd, Dean A. – Wiklund, Johan – Haynie, Michael J. (2007) *Moving forward: Balancing the financial and emotional costs of business failure*. *Journal of Business Venturing* (2007, in press).
- Tilastokeskus (2008) Yritysrekisterin vuositilasto. StatFin –tilastopalvelu (<http://stat.fin.fi>).